

Sto let českého socialismu

Dne 7. dubna 1878 na ustavujícím sjezdu Československé sociálně demokratické strany v Břevnově dostala myšlenka socialismu v českých zemích svoji konkrétní podobu založením vlastní národní organizace. Rozvíjející se dělnické hnutí a jeho tehdejší vůdové vytvářeli tak předpoklady k institucionálnímu politickému zápasu o základní dělnická a občanská práva a požadavky přijetím organizačního řádu a prvního programu socialistického a dělnického hnutí. Nechceme připomínat obecně známá fakta, spíše si uvědomit, co všechno zůstávají Českoslovenští socialisté a demokraté dlužni «stoletým» požadavkům. Mnohé z toho, o co usilovali autoři Břevnovského programu, bylo už dávno docíleno a překonáno, ale kupodivu, velmi mnoho neztratilo svoji aktuálnost ani dnes, a my to musíme citit jako svůj nespěšný dlah a úkol.

V Břevnovském programu se především konstatuje, že «v nynější společnosti jsou pracovní prostředky... monopolem jedné třídy». Protože z toho vzniká závislost «pracujícího lidu jest příčinou bída a otroctví všech tvarů», požadovali autoři programu «změnu pracovních prostředků v obecné dobro společnosti» «spravedlivé rozdělení pracovního výtěžku» a «zrušení všeho třídního panství». Faktem je, že velká většina výrobních prostředků byla u nás zatestována (základním krokem k tomu byly dekrety presidenta republiky o znárodnění z 28. října 1945), ale je sporné, zda je dnes vždy využíváno výtěžku práce pro obecné dobro společnosti, a zda příjmy obyvatel odpovídají principu spravedlnosti.

V programu se požaduje «všeobecné, stejné a přímé volební právo pro všechny státní občany od dvacátého roku stáří počínaje, jak do parlamentu, do sněmu a obecních zastupitelstev». Jak známo, zásada všeobecného a rovného hlasovacího práva při volbách do parlamentu byla u nás prosazena díky úsilí dělnických stran a jiných demokratických složek veřejnosti již roku 1907; při volbách do obecních zastupitelstev byla tato zásada uplatněna poprvé při obecních volbách v roce 1919, tedy hned po vzniku Československé republiky. Průkopníci našeho dělnického hnutí však při prosazování všeobecného a rovného hlasovacího práva nepochybně neměli na mysli takový systém voleb, při něm by občan měl možnost volit jen jednoho kandidáta.

Program požadoval «úplnou svobodu tisku, spolčování a shromažďování, jakož i úplnou svobodu práva koaličního». Uvedených svobod dělníci z větší části dosáhli. Ale co z těchto svobod zbylo dnes? Kolik časopisů a organizací (politických i nepolitických) zaniklo po roku 1948? Kolik časopisů a organizací zaniklo po roku 1968? A v roce 1977 byla u nás řada občanů různým způsobem postížena v souvislosti s petici Charta 77, v níž se mluvilo jen o nutnosti dodržovat zákony, které byly schváleny našimi nejvyššími zákonodárnými sbory.

V Břevnovském programu se žádala «neodvislost soudu, volba soudců lidem, zavedení bezplatného a ústního řízení soudního a bezplatné och-

rany práva», «zrušení trestu smrti». Hrůzně procesy z padesátých let ukazují, že v našem zřízení není neodvislost soudů nijak zaručena; o oprávněnosti a spravedlnosti politických procesů ze sedmdesátých let mělo pochybnosti mnoho našich občanů i značná část světového veřejného mínění. Soudní řízení není bezplatné, bezplatná není ani ochrana práva. Pokud jde o trest smrti, je nutno konstatovat, že současně vrcholně zákonodárné sbory a sdělovací prostředky debatu o této otázce ještě ani nezamaly.

V Břevnovském programu se dále mluví o «odstranění veškeré sociální a politické nerovnosti»; boj dělnické třídy je podle tohoto dokumentu bojem za «rovné právo a rovné povinnosti». Současná praxe znamená odklon od těchto principů mravních a politických. Občané jsou u nás perspektivní za projevy svého přesvědčení, a to někdy i mnoho let poté, co své přesvědčení projevili. K této otázce přinášíme řadu dokladů dokumenty Charty 77. Princip rovnosti a spravedlnosti je u nás opouštěn podstatným způsobem praxí, podle které jsou vedoucí a jiná «lepší» místa ve všech odvětvích hospodářského a společenského života země převážně obsazována členy Komunistické strany. Z toho vyplývá, že se na odpovědná místa nedostávají vždy lidé na základě odborných vědomostí, schopnosti a morálních kvalit, ale často na základě své přízřivostivosti, bezpřetnosti a protekce. Mnozí dělníci už dnes nepokládají KSČ za stranu dělnickou, ale za stranu «panskou».

Signatáři tohoto prohlášení se hlásí k tradicím počátků našeho dělnického a socialistického hnutí. Hlásí se k nim i Komunistická strana Československa, která v této zemi vládne. Současně zřízení však vyžaduje nesporný dlah vůči mnoha principům formulovaným průkopníky dělnického a socialistického hnutí. My, jako socialisté a demokraté, citíme osobní odpovědnost za naplnění těchto principů.

Dne 7. dubna 1978

Rudolf Battěk
Václav Havel
Ladislav Hejdiánek
Přemysl Janýř
Božena Komárková
Anna Koutná
František Kriegel
Karel Kyncl
Milan Machovec
Jaroslav Mezník
Ervin Motl
Jiří Müller

Petr Pihart
Aleš Richter
Zuzana Richterová
Gertruda Sekaninová
Čákrťová
Jan Sabata
Jaroslav Sabata
Jan Simsa
Jan Tesař
Jakub Trojan
Zdeněk Vašíček
Jan Vladislav

L67